

DIAK

Riikka Ekman

Mira Kiuru

Sosionomi YAMK

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Opinnäytetyö, 2025

**Lastensuojelulaitoksen työntekijöiden
kokemuksia koulun kanssa tehtävästä
yhteistyöstä**

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 LASTENSUOJELU	5
2.1 Ennalta ehkäisevä lastensuojelutyö	5
2.2 Lastensuojelun avohuollon tukitoimet ja sijaishuolto	5
2.3 Arviointityö lastensuojelulaitoksessa	6
3 KOULUNKÄYNNIN TUKI	8
3.1 Tuen eri muodot koulussa	8
3.2 Kodin ja koulun yhteistyö	10
3.3 Koulunkäynti sijoituksen aikana	10
4 MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ	11
4.1 Yhteistyö eri toimialojen kesken	11
4.2 Koulun ja lastensuojelulaitoksen yhteistyö	12
5 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	14
6 TUTKIMUSMENETELMÄT, AINEISTONKERUU JA ANALYYSI	14
6.1 Tutkimusympäristön kuvaus	14
6.2 Tutkimusmenetelmä	15
6.3 Aineiston keruu	16
6.4 Aineiston analyysi	17
7 OPINNÄYTETYÖN EETTIINEN POHDINTA	18
8 OPINNÄYTETYÖN AIKATAULU	19
LÄHTEET	20
LIITE 1 Kyselylomake	24
LIITE 2 Ryhmähaastattelurunko	26
LIITE 3 Aineistohallintasuunnitelma	28

LIITE 4 Kirje ja suostumuslomake osallistujille.....	30
--	----

1 JOHDANTO

Lastensuojelun tarkoituksena on varmistaa lapselle oikeus turvalliseen lapsuuteen ja tasapainoiseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Tasapainoiseen kasvuympäristöön kuuluu lapsen mahdollisuus sujuvaan koulunkäyntiin. Ikäkauden mukaista kouluopetusta on tarjottava jokaiselle lastensuojelun piirissä olevalle lapselle ja nuorelle. Koulunkäynti omassa koulussa voi olla ainoa tuttu ja pysyvä asia sijoituksen alussa. Tämän vuoksi koulun henkilökunnan ja lastensuojeluyksikön ohjaajien välinen yhteistyö ja sujuva viestintä on tärkeää. Mahdollisimman sujuva koulunkäynti luo lapselle turvaa muuten haastavassa elämäntilanteessa.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia lastensuojeluyksikön työntekijöiden kokemuksia koulun kanssa käytävästä yhteistyöstä Keusoten lastensuojelun vastaanotto- ja arviointiyksiköissä sekä arviointiyksikössä. Vastaanotto- ja arviointiyksikössä lapsi on lyhyemmän ajan, kun taas arviointiyksikössä sijoituksen aika voi olla pidempi. Tutkimuksen tavoitteena on kartoittaa lastensuojeluyksikön ja koulun välisiä käytäntöjä ja kehittämisen kohteita.

Tutkimuksen aihe valikoitui omien kokemusiemme kautta. Toinen meistä työskentelee lastensuojelulaitoksessa ja toinen erityisluokanopettajana erityisen tuen pienluokassa. Rohkaisua saimme myös Puusan ja Juutin (2020, s. 12) toteamuksesta. Heidän mukaansa laadullisessa tutkimuksessa tutkimuksen aihe voi nousta tutkijan omista havainnoista. Olemme työtehtävissämme päässeet tekemään moniammatillista yhteistyötä eri toimijoiden kanssa (esim. koulu, lastensuojelu, terveydenhuolto) ja kokeneet onnistumisia, mutta havainneet myös haasteita koulun ja lastensuojelulaitoksen välisessä yhteistyössä.

Uskomme, että tutkimuksesta hyötyvät lastensuojelun järjestämisestä vastuussa olevat tahot. Tutkimustieto arjen toimintojen sujumisesta on hyvä pohja johtamisen sekä henkilökunnan yhteistoiminnan kehittämiseksi ja sen kautta työlle lapsen parhaaksi.

2 LASTENSUOJELU

2.1 Ennalta ehkäisevä lastensuojelutyö

Kuntien tulee lastensuojelulain (L 417/2010 3. a §) perusteella järjestää ehkäisevää lastensuojelua, jolla edistetään lasten ja nuorten hyvinvointia silloin, kun lapsella tai perheellä ei ole lastensuojelun asiakkuutta. Ehkäisevällä lastensuojelulla pyritään turvaamaan lasten kasvua, kehitystä, hyvinvointia sekä tukemaan vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua annetaan monessa eri paikassa kuten varhaiskasvatuksessa, koulussa, äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muissa sosiaali- ja terveyspalveluissa.

Pölkkin (2016, s. 262–263) mukaan ennaltaehkäisevä lastensuojelu on palvelu, johon jokaisella kansalaisella on oikeus. Ennalta ehkäisevällä työskentelyllä pyritään varmistamaan, että jokaisella lapsella on edellytykset hyvään ja turvalliseen lapsuuteen. Työskentelyllä pyritään puuttumaan perheen haasteisiin ajoissa ja poistamaan riskejä perhetilanteen kielteisten kehityskulkujen syvenemiseen. Ennalta ehkäisevän työskentelyn tarkoituksena on myös löytää perhettä tukevia mahdollisuuksia ja tukea vanhemmuutta.

Paavola ym. (2010, s. 3) toteavat, että havaitsemalla lasten- ja perheiden ongelmatilanteet mahdollisimman varhain ja tarjoamalla niihin tukea peruspalveluissa, voidaan lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun tarvetta vähentää. Peruspalveluiden tulee tukea perhettä kohdennetuilla palveluilla silloin, kun perheen vanhempien voimavarat eivät ole riittävät.

2.2 Lastensuojelun avohuollon tukitoimet ja sijaishuolto

Avohuollon tukitoimien tulee aina olla ensisijainen tukimuoto lastensuojelussa. Niillä pyritään tukemaan vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään positiivisella tavalla. Rädyn mukaan sosiaalihuollon vastaavan toimielimen on viipymättä ryhdyttävä järjestelemään avohuollon tukitoimia, kun todetaan lapsen kasvuolosuhteiden vaarantuneen joko hänen kasvuympäristönsä tai hänen

itsensä toimesta. Avohuollon tukitoimet ovat aina vapaaehtoisia niin lapsen vanhemmille ja huoltajille kuin yli 12-vuotiaalle lapselle itselleen. Vapaaehtoisuudesta huolimatta on tärkeää, että lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä arvioi tukitoimia suunnitellessaan palveluiden riittävyyden lapsen hyvinvoinnin kannalta. Palveluiden aikana tulee näitä myös jatkuvasti arvioida ja varmistua siitä, että palvelut tukevat lasta ja hänen vanhempiaan heitä edistävällä tavalla. Avohuollon tuki voi myös olla toimeentulon ja asumisen turvaamista. Näillä eri toimilla pyritään välttämään lapsen ja vanhemman erottamista toisistaan ja mahdollistaa lapsen ja perheen kuntoutuminen. (Räty 2023, s. 380–382.)

Araneva (2018, s. 127) toteaa, että lapsen vanhemmalla tai huoltajalla on vastuu lapsen kasvun ja kehityksen turvaamisesta ja hyvinvoinnista, mutta julkisen vallan tulee tukea heitä lapsen kasvatustehtävässä. Niissä tilanteissa, missä he eivät pysty tähän julkisen vallan tuesta huolimatta, tulee tähän välittömästi puuttua.

Rädyn mukaan lapsi on viipymättä otettava huostaan, jos lapsen huolenpidossa tai hänen kasvuolosuhteissaan huomataan sellaisia puutteita, että ne vakavasti vaarantavat hänen terveyttään tai kehitystään. Tähän toimenpiteeseen voidaan ryhtyä vain, jos on todettu, että avohuollon tukitoimenpiteet eivät olisi lapsen edunmukaisia tai ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi. Lapsen kiireellinen sijoitus voi kestää maksimissaan kolmekymmentä vuorokautta ilman erillistä jatkopäätöstä. Lastensuojelun sijaishuollosta puhuttaessa tarkoitetaan sillä lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä jossakin muualla kuin lapsen omassa kodissa. Sijaishuollon erilaisia järjestämisen muotoja ovat esimerkiksi perheeseen sijoittaminen, laitoshoido tai jokin muu lapselle tarkoituksen mukainen tapa. (Räty 2023, s. 410–413, 420–421.)

2.3 Arviointityö lastensuojelulaitoksessa

Petrelus ym. (2016, s. 3–6) toteavat, että arviointityö lastensuojelussa on välttämätöntä, jotta lapset ja perheet saavat varmasti heitä itseään hyödyntäviä palveluita. Arvioinnin tulisi olla itsessään tukea, jolla saadaan autettua perheitä

näkemään oma tilanteensa paremmin jokaisen perheenjäsenen näkökulmasta. Arviointityöskentelyn avulla pystytään varmemmin kartoittamaan perheen vahvuudet ja voimavarat sekä tunnistamaan perheen tuen tarpeet. Ilman hyvin onnistunutta arviointityöskentelyä on vaarana, että perheet ohjataan sellaisen tuen piiriin, mikä ei palvele juuri heidän perheensä tilannetta siinä hetkessä. Arviointityön tulee olla jatkuva prosessi, jossa nähdään lapsen ja perheen tilanne kokonaisuutena koko sijoituksen ajan. Lapsen ja perheen tilanteet muuttuvat ja tästä syystä onkin tärkeää, että tilannetta arvioidaan jatkuvasti samoin kuin tuentarpeita. Arviointityöskentelyn laadun varmistamiseksi tulisi työskentelyn aina perustua lapsikeskeisyyteen ja luottamuksen rakentamiseen perheen ja työntekijöiden välillä sekä reflektivoivaan työotteeseen.

Perhearviointimenetelmä on kehitetty Isossa-Britanniassa perheterapeuttien Lisa Bingley Millerin sekä Anton Bentovimin toimesta. Se on kehitetty avuksi kaikille, jotka työssään kohtaavat perheitä ja pohtivat heille suunnattavia tukitoimia. Perhearviointimenetelmä pohjautuu systeemiseen perheterapiaan ja siitä kehitettyihin toimintamalleihin. Perhearviointimenetelmässä pyritään saamaan kokonaiskuva perheen tilanteesta työskentelemällä koko perheen kanssa. Tarkoituksena on löytää perheen vahvuudet, voimavarat sekä kehittämisen kohteet ja vahvistaa perheen sisäistä kommunikaatiota. Työskentelyssä perheen rooli on keskeinen ja osallistuva, työntekijän rooli on havainnoida ja keskustella perheen kanssa tekemistään havainnoista. Perhearviointimenetelmänopas sisältää erilaisia menetelmiä ja työkaluja kuten perhetehtäviä, haastattelumalleja ja lomakkeita. (Bentovim & Bingley Miller, 2001, s. 3–4, 10).

Perhearviointiin haastatteluissa keskitytään eri teemoihin, jotka perustuvat perheen toimintamallin selvittämiseen. Haastattelut toteutetaan puolistrukturoidusti. Tarkoituksena on kartoittaa perheen kanssa yhdessä perheen tämänhetkiset huolenaiheet, haasteet ja voimavarat. Haastattelun teemoina on vanhemmuus, arjen hallinta, perheen vuorovaikutus, perheenjäsenten väliset suhteet, tunne-elämä sekä perhetausta. Perhearviointihaastattelut ovat vahvasti perhettä tukevia perheterapeuttisia tapaamisia, minkä vuoksi voidaan ajatella, että perhearviointi itsessään on lastensuojelun tukitoimi perheelle. (Rinne, 2006, s. 46–51.)

3 KOULUNKÄYNNIN TUKI

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (OPH, 2016, s. 14) todetaan, että perusopetus tulee järjestää niin, että se edistää oppilaiden kasvua sekä kehitystä. Opetus tulee järjestää yhteistyössä kotien kanssa. Perusteissa mainitaan, että oppilaalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta ja tuen tarpeen ilmentyessä, tulee tukea antaa välittömästi. Lastenoikeuksien yleissopimuksen 28 artiklassa todetaan lapsen oikeudesta saada opetusta ja tukea säännölliseen koulunkäyntiin (Yleissopimus 60/1991). Kuorelahti ym. (2012, s. 277–278) painottavat jokaiselle lapselle tasa-arvoista mahdollisuutta päästä koulutukseen. Tärkeää on saada mahdollisuus suorittaa koulutus loppuun ja kasvaa vastuulliseksi sekä osallistuvaksi yhteiskunnan jäseneksi.

Oppilas- ja opiskeluhuoltolaissa (L 1287/2013 15. §, 7. §) todetaan, että oppilas on oikeutettu opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluihin. Opiskelijalla on oikeus saada tarvitsemansa tuki ja ohjaus opintoihinsa. Psykologi- ja kuraattoripalveluiden avulla edistetään kouluhyvinvointia ja edistetään yhteistyötä kotien kanssa. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2016, s. 15) korostetaan opetuksen merkitystä mm. identiteetin ja maailman kuvan kehittymisessä. Perusteissa todetaan, että opiskelusta syrjään jääminen on uhka terveelle kasvulle ja kehitykselle.

3.1 Tuen eri muodot koulussa

Oppilasta tuetaan koulussa kokonaisuudella, mikä muodostuu oppimisen ja koulunkäynnin tuesta sekä oppilashuollosta. Oppimisen ja koulunkäynnin tuen tasot ovat jaettu kolmeen: *yleinen tuki*, *tehostettu tuki* ja *erityinen tuki*. Oppilas voi saada kerrallaan yhden tasoista tukea. Tukiopetusta, erityisiä apuvälineitä, avustajapalveluita ja eriyttämistä voidaan antaa kaikilla tuen portailla. Tärkeintä on kuitenkin se, että tuki on pitkäkestoista, suunnitelmallista ja tarpeen mukaan muuttuvaa. Tuen tarpeen havaitseminen varhaisessa vaiheessa on tärkeää ja siksi arviointia on suoritettava jatkuvasti. Tuen lisäksi jokainen oppilas on

oikeutettu ohjaukseen. Ohjauksen avulla pyritään kasvattamaan oppilaan itseluottamusta ja kykyä suunnitella tulevaisuutta. (OPH, 2016, s. 61–62.)

Yleinen tuki on tuen ensimmäinen vaihe. Yleistä tukea annetaan varhaisessa vaiheessa, yleensä heti tuen tarpeen ilmaannuttua. Yleinen tuki ei tarvitse päätöksiä tai tutkimuksia. Yleinen tuki on usein jokin yksittäinen pedagoginen ratkaisu, jonka avulla oppimista voidaan tukea. Konkreettisia esimerkkejä yleisestä tuesta ovat tukiopetus, eriyttäminen tai osa-aikainen erityisopetus. (OPH, 2016, s. 63.)

Tehostetussa tuessa oppilaan tuen tarve on yleistä tukea laajempaa ja säännöllisempää. Tehostettua tukea varten oppilaalle tulee laatia pedagoginen arvio ja oppimissuunnitelma. Oppimissuunnitelmaan kirjataan oppilaan yksilölliset tuen tarpeet sekä tavoitteet. Tehostetussa tuessa koulun ja kodin välisen yhteistyön merkitys korostuu. Tehostettua tukea arvioidaan ja sitä tulee muokata tilanteen niin vaatiessa. Konkreettisia esimerkkejä tehostetusta tuesta ovat tukiopetus, osa-aikainen erityisopetus ja henkilökohtainen ohjaus. (OPH, 2016, s. 63–65.)

Jos oppilaan kasvun, kehityksen ja oppimisen tavoitteet eivät ole mahdollisia saavuttaa muuten, siirrytään *erityiseen tukeen*. Erityisen tuen keinot ovat kokonaisvaltaisia ja suunnitelmallisia ja niiden avulla pyritään turvaamaan oppivelvollisuuden suorittaminen ja jatko-opintomahdollisuudet. Erityinen tuki koostuu erityisopetuksesta ja muusta perusopetuslain mukaan annettavasta tuesta. Erityisessä tuessa on käytössä kaikki tuen palvelut. Ennen erityistä tukea oppilaalle laaditaan pedagoginen selvitys ja sen jälkeen HOJKS (henkilökohtaisen oppimisen järjestämistä koskeva suunnitelma). HOJKS:iin kirjataan mm. oppilaan tavoitteet ja pedagogiset järjestelyt. Konkreettisia esimerkkejä erityisestä tuesta on oppiaineiden yksilöllistäminen ja kokoaikainen erityisopetus. (OPH, 2016, s. 65–68.)

Opetus- ja kulttuuriministeriöllä on käynnissä hanke, jossa esitetään perusopetuslain muuttamista. Hanke on osa Orpon hallitusohjelmaa. Muutoksen tarkoituksena on selkiyttää ja tarkentaa tuen muotoja ja niiden arviointia ja

suunnitelmaa koskevaa sääntelyä. Tavoitteena on saada valtakunnallisesti yhtenevät toimintatavat oppimisen tuen antamisessa. Tavoitteena on panostaa varhaiseen tukeen ja ennaltaehkäisyyn korjaavien toimien rinnalla. Uudessa mallissa tuki on jaoteltu *ryhmäkohtaisiin tukimuotoihin* ja *oppilaskohtaisiin tukitoimiin*. Ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat kaikkien oppilaiden saatavilla. Näistä on mainittu esimerkiksi tukiopetus ja erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä. Oppilaskohtaiset tukitoimet perustuvat oppilaan yksilöllisiin tarpeisiin ja ovat säännöllisiä ja vankempia tukitoimia. Esimerkkejä näistä ovat osittain pienryhmässä opiskelu tai kokoaikainen erityisopetus. Lainsäädännön on tarkoitus tulla voimaan 1.8.2025. (OKM, 2024.)

3.2 Kodin ja koulun yhteistyö

Kodin ja koulun sujuvalla yhteistyöllä on suuri merkitys oppilaan koulunkäynnissä. Kouluissa kehitetään erilaisia yhteistyön toimintamalleja ja – tapoja. Koulun henkilökunnan tulee olla selvillä säädöksistä ja määräyksistä koskien huoltajan kanssa tehtävää yhteistyötä. Näitä ovat esimerkiksi tiedonsaantioikeudet ja salassapitovelvoitteet. Oppimisen edistyminen ja arviointi sekä tuen tarpeen suunnittelu on kodin ja koulun säännöllistä yhteistyötä. (OPH, 2016, s. 62.)

Kodin ja koulun välinen yhteistyö ei ole yksiselitteinen asia. Yhteistyöhön nähdään kuuluvaksi vanhempien osallisuus lapsensa koulunkäyntiin ja sen tukemiseen sekä opettajan ja vanhemman välinen yhteydenpito. Yhteydenpidon toimivuuteen vaikuttavat molemmat osapuolet. Sujuvan yhteydenpidon edellytyksenä on kommunikointi ja tiedonvaihto osapuolten kesken. (Latvala, 2012, s. 30.)

3.3 Koulunkäynti sijoituksen aikana

Lapsella on sijoituksen aikana oikeus perusopetukseen sen mukaan, kuinka niistä säädetään perusopetuslaissa ja oppivelvollisuuslaissa. Lastensuojelun sosiaalityöntekijän velvollisuus on tehdä yhteistyötä lapsen opetuksen järjestäjän kanssa sekä sijoituksen suunnitteluvaiheessa että sijoituksen aikana.

Sijaishuollon työntekijä (esimerkiksi omaohjaaja) vastaa lapsen arjen asioista kuten kasvatuksesta ja hoidosta. Hänen tulee tehdä yhteistyötä myös lapsen opetuksen järjestäjän kanssa. (THL, 2023, Lapsen oikeudet sijaishuollossa.)

Sijoitetun lapsen koulunkäyntiin liittyy usein riski koulunkäynnin ongelmiin. Näitä riskejä ovat esimerkiksi alisuoriutuminen, heikot arvosanat tai koulunkäynnin kesken jääminen. Pesäpuu ry:n kyselyiden mukaan sijoitetut lapset kokevat koulussa leimaantumista sekä kiusaamista. Lapset kokevat oman osallisuutensa ja vaikuttamisen mahdollisuutensa puutteellisina palaverissa. Sijoitetut lapset toivoisivat kouluille enemmän tietoa lastensuojelusta ja sijoitetun lapsen kokemusmaailmasta. (Välivaara, 2018, s. 181–182.)

4 MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ

Moniammatillisen yhteistyön käsite on monimerkityksellinen. Sen alle voidaan sijoittaa monia erilaisia yhteistyötapoja. Voidaan ajatella, että moniammatillisessa yhteistyössä eri asiantuntijat toimivat yhteistyössä päästäkseen yhteiseen lopputulokseen tai tavoitteeseen. Jotta systeeminen kokonaisuus voidaan rakentaa, tarvitaan siihen erilaista tietoa, osaamista ja näkökulmia. Tärkeää tässä yhteistyössä on koota yhteiseksi kokonaisuudeksi kaikki tieto ja osaaminen, jotta asiakkaan kokonaisvaltainen tilanne tulee huomioitua. Moniammatillinen yhteistyö on usein moniäänistä ja tärkeää olisi kuulla ja nähdä asioita erinäkökulmista asiakkaan ääntä unohtamatta. Moniammatillisen yhteistyön kulmakivenä on yhteisen tavoitteen ja käsityksen rakentaminen. (Isoherranen, 2008, s. 32–33, 40–41.)

4.1 Yhteistyö eri toimialojen kesken

Välivaara (2018, s. 182) toteaa koulunkäynnin olevan suojaava tekijä sijoitetulle lapselle. Jotta koulunkäynti olisi sujuvaa tarvitaan vuoropuhelua eri toimijoiden kesken. Terveystieteiden, sosiaalihuollon ja sivistystoimen tulee kyetä

vuoropuheluun eri toimialoista huolimatta. Toimiessaan monialainen yhteistyö on järkevää resurssien käyttöä ja lisää voimavaroja.

Leppäkoski ym. (2017, s. 200–202) toteavat, että moniammatillisen yhteistyön haasteina nähdään usein vuorovaikutuksen ja kommunikoinnin ongelmat eri toimijoiden välillä, salassapitosäädösten erilaiset tulkinnat, tietojen vaihdon ongelmat sekä kiire. Kommunikoinnin haasteet voivat liittyä siihen, ettei tunneta toisen työkenttää. Jotta moniammatillisen yhteistyö olisi mahdollista, tarvitaan osaamisen ja asiantuntijuuden jakamista, jaettava ymmärrystä sekä yhteisten menettelytapojen ja toimintamallien selkeyttämistä. Avoimuus ja eri toimijoiden tuttuus edistävät moniammatillista yhteistyötä.

Lapsen tulee saada riittävät palvelut riippumatta siitä, missä hän asuu. Universaalit palvelut tukevat kaikkia lapsia ja perheitä. Erityistä tukea, kuten lastensuojelua ja muita erityispalveluita, annetaan yksilöllisesti niille, jotka niitä tarvitsevat. Tavoitteena on, että palvelut muodostavat ehjän kokonaisuuden. Lastensuojelun ja koulun työn yhteensovittaminen on osa laatutyötä. Tiedonkulun tulee olla sujuvaa ja yhteistyön oikea-aikaista (STM, 2019, s. 23–24.)

4.2 Koulun ja lastensuojelulaitoksen yhteistyö

Saariluoma ym. (2021, s. 10–12) nostavat artikkelissaan esiin THL:n tekemän Kysy ja kuuntele -hankkeen tuloksia koskien sijoitettujen lasten kokemuksia koulusta. Hankkeessa kartoitettiin myös lapsen sosiaalityöntekijän näkemyksiä sijoitetun lapsen koulunkäynnistä. Sosiaalityöntekijät näkivät tärkeänä lapsenkoulunkäynnin kannalta monitoimijaisen verkoston, johon kuuluvat sijaishuoltopaikka, koulu, lastensuojelu ja lapsen huoltajat. Tällä kokoonpanolla tulisi muodostaa vastavuoroista vuoropuhelua, minkä avulla lapsen edun mukaiset päätökset ja käytännön toimet sovitaan. Sijoitetun lapsen koulunkäynti vaatii erityistä huomiota, jotta riittävä ja oikea-aikainen tuki on mahdollista järjestää. Sosiaalityöntekijöiden vastausten perusteella koulun kanssa tehtävä tiivis ja laadukas yhteistyö kohentaa sijoitetun lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia.

Useat kansainväliset sekä ruotsalaiset tutkimukset osoittavat, että lastensuojelulaitoksissa asuvilla nuorilla on yleisesti huonommat oppimistulokset kuin ikätovereillaan ja, että he saavuttavat todennäköisemmin matalamman koulutustason kuin muut. Tähän haasteeseen lähdettiin Ruotsissa vuonna 2005 hankkeen muodossa hakemaan ratkaisua ja tästä syntyi Skolfam- menetelmä, jonka tarkoituksena on parantaa lastensuojelulaitoksissa olevien lasten ja nuorten koulumenestystä ja mahdollisuutta pärjätä jatko-opinnoissa. Hankkeen alussa toiminta oli paikallista, mutta vuosien varrella menetelmä on jalkautunut ympäri Ruotsia ja Pohjoismaita. (Stiftelsen Allmänna Barnhuset, 2021, s. 2.)

Skolfam- toiminnassa on päämääränä järjestää sijoitetulle lapselle riittävä tuki koulunkäyntiin yhteistyössä moniammatillisen tiimin kanssa. Tähän päästään tiivistämällä yhteistyötä ja parantamalla tiedonkulkua vanhempien, sijaishuoltopaikan, koulun ja lastensuojelun työntekijöiden välillä. Tavoitteena on lisätä lapsen onnistumisen kokemuksia koulussa ja luoda myönteinen asenne koulunkäyntiä kohtaan. Skolfam työryhmä kertoo vuosiraportissaan hyvästä vaikuttavuudesta Skolfam-menetelmän käytöstä. Vuonna 2022 sai 75.6 % ohjelmassa mukana olleista nuorista peruskoulun päättötodistuksen, jolla saattoi hakea toisen asteen opintoihin, kun luku vuonna 2015 oli vain 55 % kaikista lastensuojelulaitoksista olleista nuorista. (Tordön, 2021, s. 6, 13–14.)

Skolfam-menetelmän vaikuttavuudesta on tehty paljon tutkimuksia. Näistä vuonna 2020 tehty tutkimus *Challenging intellectual, behavioral and educational prerequisites for interventions aimed at school aged children in foster care* osoittaa, että Skolfam- menetelmällä pystytään vaikuttamaan nuoren elämään positiivisesti pitkälle tulevaisuuteen. Tämä vaatii kuitenkin menetelmän käyttämistä vähintään kahden vuoden ajan, mikä ei oppilaan kouluvuosissa ole kovinkaan pitkä aika kehittää opiskelutaitoja, joita aikaisemmin ei välttämättä ole ollut ollenkaan. On myös todettu, että nuoren oleminen lastensuojelulaitoksessa on vakaampaa, kun hänen koulunkäyntinsä on vakaampaa. (Stiftelsen Allmänna Barnhuset, 2023, s.16–18.)

5 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää lastensuojeluyksikön ohjaajien kokemuksia koulun kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Tavoitteena on kartoittaa lastensuojelun arviointi- ja vastaanottoyksikön sekä arviointiyksikön ja koulun välisiä yhteistyötilanteita, toimivia käytäntöjä sekä kehittämisen kohteita. Tutkimuksellamme haemme vastausta seuraaviin kysymyksiin:

1. Millaista yhteistyötä lastensuojelun vastaanotto- ja arviointiyksikön sekä arviointiyksikön työntekijät tekevät koulun kanssa?
2. Millaiset tilanteet lastensuojelun vastaanotto- ja arviointiyksikön sekä arviointiyksikön työntekijät kokevat onnistuneiksi koulun kanssa tehtävässä yhteistyössä?
3. Millaiset tilanteet lastensuojelun vastaanotto- ja arviointiyksikön sekä arviointiyksikön työntekijät kokevat haastaviksi koulun kanssa tehtävässä yhteistyössä?

6 TUTKIMUSMENETELMÄT, AINEISTONKERUU JA ANALYYSI

6.1 Tutkimusympäristön kuvaus

Tämä tutkimus suoritetaan Keusoten kahdessa eri lastensuojeluyksikössä, joista toinen on vastaanotto- ja arviointiyksikkö ja toinen arviointiyksikkö. Puistola on 12-17 -vuotiaille tarkoitettu lastensuojelun vastaanotto ja arviointiyksikkö. Puistolalan henkilökuntaan kuuluu 7 ohjaajaa, sairaanhoitaja, yöhoitaja, toimintaterapeutti (50%) sekä yksikön esimies. Puistolaan tullessaan nuorelle nimetään kaksi omaohjaajaa. Sijoitettava nuori tulee aina Puistolaan sosiaalityöntekijän tekemällä päätöksellä. Näitä päätöksiä ovat kiireellinen sijoitus, avohuollon sijoitus tai huostaanotto. Sijoitus Puistolassa kestää muutamasta päivästä kuukausiin. Yleisimmin Puistolaan sijoitetaan nuoria kiireellisellä sijoituksella. Vastaanotto- ja arviointijakson tarkoituksena on

selvittää perheen kokonaistilanne. Työskentelyä tehdään nuoren, hänen perheensä sekä moniammatillisen tiimin ja verkostoyhteistyön avulla. Työskentely tähtää aina ensisijaisesti nuoren kotiinpaluuseen, minkä vuoksi työskentelyssä pyritään vahvistamaan perheen voimavaroja ja löytämään yhdessä keskustellen perheen vahvuuksia. Nuoren arki Puistolassa pyritään pitämään mahdollisimman tavallisena. Nuori käy Puistolasta käsin omaa kouluaan, jatkaa omien harrastusten parissa, tapaa läheisiään ja kavereitaan ja käy mahdollisuuksien mukaan suunnitelmallisissa kotiharjoitteluissa. (Keusote i.a-a.)

Arviointiyksikkö Kuusela tarjoaa sijaishuoltoa Keusoten alueen 12-18 –vuotiaille nuorille. Kuuselan arviointiyksikön toimintaperiaate on samantyyppinen kuin Puistolalan yksikön. Kuuselassa on 6 asiakaspaikkaa. Kuuselassa tehdään arviointityötä ja asiakkaat ovat pääsääntöisesti avohuollon tukitoimena sijoitettuja. Työskentelyote on kuntouttava ja tähtää perheen voimavarojen tukemiseen niin, että nuoren kotiinpaluu olisi mahdollinen. Kuuselassa viikkoa jäsentää strukturoitu viikko-ohjelma. (Keusote i.a-b.)

6.2 Tutkimusmenetelmä

Tässä opinnäytetyössä sovellamme sekä määrällisiä että laadullisia tutkimusmenetelmiä. Tutkimuksen aluksi toteutamme pienimuotoisen lomakekyselyn, johon kaikki informantit (14 kpl) kutsutaan (Liite 1). Kyselyssä saadut vastaukset otetaan huomioon myöhemmin tehtävän teemahaastattelun runkoa (Liite 2) muokattaessa. Itse haastattelut toteutamme ryhmähaastatteluina. Lähestymistavan valinnassa tukeudumme Vehkalahteen (2014, s. 13), jonka mukaan joissain tapauksissa määrällisellä tutkimuksella saadaan hankittua yleiskäsityksiä, joita laadullisen tutkimuksen menetelmät tarkentavat. Tähtinen ym. (2020, s. 24–26) toteavat, että kyselylomakkeella voidaan kartoittaa taustamääreiden lisäksi tutkittavien mielipiteitä ja kokemuksia. He toteavat kuitenkin, että kyselylomakkeella harvoin saadaan yhtä monipuolista aineistoa kuin haastattelulla. Tässä opinnäytetyössä aluksi tehtävä kyselylomake toimii aineiston pohjustajana, mahdollistaen tutkimuksen taustatietojen hankkimisen. Kyselylomakkeen avoimien kysymysten vastauksia otetaan huomioon

teemahaastattelussa. Teemahaastattelu on tämän opinnäytetyön pääasiallinen tutkimusmenetelmä ja sen avulla pyrimme saamaan kattavasti vastauksia tutkimuskysymyksiimme.

Menetelmässä päädyimme teemahaastatteluun. Siinä tutkija pohtii etukäteen aihepiirit eli teema-alueet, joiden mukaan haastattelut etenevät. Teemat ovat yhteisiä kaikille informanteille, mutta niiden painotus eri haastatteluissa voi olla erilainen. (Eskola ym. 2018, s. 27–30, 41–42.) Eskola ym. (2018, s. 41) antavat kolme erilaista lähtökohtaa teemojen valinnalle; intuition, kirjallisuuden ja teorian. Hyvä teemahaastattelu ei rakennu vain yhdelle edellä mainituista, vaan on sopiva yhdistelmä kaikkia kolmea. Teemat pohjautuvat teoriaan, mutta tilaa jätetään myös tulkinnolle ja omalle tietämykselle tutkittavasta aiheesta. Tässä tutkimuksessa teemahaastattelun teemat nostetaan hyödyntämällä kaikkia kolmea näkökulmaa.

Eskola ja Suoranta (1999, s. 95–98) mainitsevat, että sopiva koko ryhmähaastatteluille on 6-7 henkilöä. Ryhmähaastattelun etuna voidaan pitää sitä, että sillä voidaan saada yksilöhaastattelua laajemmin tietoa tutkittavasta ilmiöstä. Ryhmän voidaan nähdä tukevan ja kannustavan osallistujia puhumaan yhteisesti jaetusta aiheesta. Ryhmähaastattelun aiheeksi on hyvä valita aihe, josta osallistujilla on erilaisia mielipiteitä. Aiheen ja siihen liittyvien käsitteiden tulee kuitenkin olla kaikille tuttuja, jotta yhteinen keskustelu on mahdollista. Puusa (2020, s. 116) toteaa, että ryhmähaastattelu saa osallistujat keskustelemaan keskenään haastattelijan nostamasta aihepiiristä. Yhteisessä keskustelussa voi nousta esiin asioita, jotka saattaisivat jäädä yksilöhaastattelussa itsestäänselvyyksinä ulkopuolelle. Ryhmähaastattelua voidaan pitää myös arjen tilanteen kuvastumana, jossa ihmiset työskentelevät ryhmässä tai tiimissä, jossa toisten mielipiteet vaikuttavat.

6.3 Aineiston keruu

Lomakekyselyyn ja haastatteluun kutsutaan kaikkiaan 14 (7+7) informanttia. He toimivat lastensuojelun tehtävissä kahdessa eri laitoksessa, joista toinen on lastensuojelun vastaanotto- ja arviointiyksikkö ja toinen on arviointiyksikkö.

Haastattelut muodostavat harkinnanvaraisen näytteen. Vilkka ja Mankki (2024, s. 46) toteavat, että tällainen näyte tulee kysymykseen tilanteessa, jossa tutkimuksen osallistujiksi pyritään saamaan henkilöitä, joilla on tutkittavasta aiheesta kokemusta. Näyte ei anna perustetta yleistää saatuja tuloksia koskemaan kaikkia maassamme toimivia lastensuojeluyksiköitä. Haastattelemalla kerätty aineisto antaa kuitenkin käsityksen ohjaajien ja koulun välisestä yhteistyöstä tällaisissa yksiköissä. Vastaajien näkemyksen ja kokemusten pohjalta voidaan tutkimusongelmiin saada vastauksia.

Puusa (2020, s.146) toteaa, että laadullisessa tutkimuksessa aineiston kerääminen ja analysointi kietoutuvat toisiinsa. Tässä tutkimuksessa tutkittaville aluksi teetettävän kyselylomakkeen vastausten avulla teemahaastattelun teemoja voidaan vielä tarkentaa ennen varsinaista haastattelua. Vilkka ja Mankki (2024, s. 18–21) toteavat, että laadullinen ja määrällinen tutkimusmenetelmä tuottavat tutkimukselle monipuolisuutta ja lisäarvoa. Laadullisen tutkimuksen avulla voidaan saada esiin mm. tulkinnallisia ja yksilöllisiä näkökulmia. Toisaalta määrällisen tutkimuksen avulla voidaan vähentää laadullisen tutkimuksen tulkinnallisuutta.

Lomakysely on tarkoitus toteuttaa niin, että tutkijat osallistuvat työpaikalla tiimikokouksen aloitukseen, jossa lomakkeet jaetaan tutkittaville. Tarkoitus on, että tutkittavat täyttävät ja palauttavat lomakkeet tässä tilanteessa. Ryhmähaastattelu on tarkoitus suorittaa myöhemmin tiimipalaverin yhteydessä, jolloin voidaan varmistua siitä, että kaikki osallistujat ovat paikalla. Ryhmähaastattelun keskustelu on tarkoitus nauhoittaa nauhurilla. Emme suorita nauhoitusta videokameralla, koska emme koe saavamme videoinnista tutkimukselle lisäarvoa. Pikemminkin ajatteleme, että vain puheen tallentaminen on tutkittaville miellyttävämpää.

6.4 Aineiston analyysi

Ryhmähaastatteluaineistoa työstämme sisällönanalyysin avulla, jossa tutkija pelkistää ja tiivistää aineistoa (Puusa 2020, s. 148–149). Johtopäätökset perustuvat tähän analyysiin. Teemahaastattelun suunnittelussa ja vastausten

analysoinnissa tukeudumme tässä luvussa mainittujen lähteiden lisäksi teoksiin (Hirsjärvi & Hurme 2011; Ruusuvuori ym., 2010; Silverman, 2002). Kyselylomakkeesta saatuja tietoja tarkastellaan laatueroasteikon tasolla; muuttujista voidaan laskea lukumääriä ja tarvittaessa muodostaa pylväsdiagrammeja (Tähtinen ym., 2020 s. 31–32). Tulokset esitetään suorina jakaumina ja asteikolle sallittujen tunnuslukujen avulla.

Sisällönanalyysissä pohjana on aineistolähtöinen analyysi. Hakala (2024, s. 99) toteaa, että aineistolähtöisessä analyysissä tutkija nostaa esiin aineiston keskeisimmät teemat. Tässä opinnäytetyössä haemme tutkimuskysymyksissä vastauksia lastensuojelulaitoksen työntekijöiden kokemuksiin toimiviin yhteistyötapoihin sekä haasteisiin koulun kanssa tehtävässä yhteistyössä. Hakala (2024, s. 38) mainitsee, että aineistolähtöisen tutkimuksen aineistosta voi nousta asioita, joiden avulla tutkija voi rakentaa omaa teoriaansa. Tämän tutkimuksen aineiston avulla pyrimme esittelemään tutkimukseen osallistuvien lastensuojelulaitoksen työntekijöiden ja koulun välisen yhteistyön vahvuudet ja heikkoudet sekä myös mahdolliset mahdollisuudet ja uhat *swot-analyysin* nelikenttää soveltaen (Olve ym., 1998, s. 51).

7 OPINNÄYTETYÖN EETTIINEN POHDINTA

Tässä tutkimuksessa on kiinnitettävä huomiota useisiin tutkimuseettisiin kysymyksiin. Otamme huomioon tutkimuksen tekemiseen liittyvän lainsäädännön sekä siihen sisältyvät eettiset kysymykset, jotka liittyvät tutkimusaiheen valintaan, tutkimuslupaan, tutkimuksen kohteena olevien informanttien kohteluun tutkimuksen yhteydessä (tiedon keruu, anonymiteetti) sekä omaan toimintaamme tutkimuksen kuluessa sekä tutkimuksen raportointiin.

Vilka ja Mankki (2024, s. 42–46) käsittelevät tutkimuksen eettisiä näkökulmia ja viittaavat Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) ohjeisiin hyvästä tieteellisestä käytännöstä. Tässä tutkimuksessa annamme toisten tutkijoiden saavutuksille niille kuuluvan arvon ja merkityksen omissa julkaisuissamme, ja käyttämiimme julkaisuihin viittaamme asianmukaisella tavalla. Huolehdimme

siitä, ettei yksittäisen vastaajan anonymiteetti paljastu loppuraportista eikä mahdollisissa suorissa lainauksissa. Informanttien tulee voida osallistua vapaaehtoisesti tutkimukseen. Informoimme heitä tutkimuksen tarkoituksesta (Liite 4) ja siitä, miten heidän antamiaan vastauksia käsitellään (informed consent). Otamme huomioon eettiset näkökohdat myös raportoinnissa. Pyrimme olemaan objektiivisiä, toimimaan läpinäkyvästi kirjoituksissamme, pysymään totuudessa aineistoa analysoidessamme ja informanttien vastauksia esitellessämme. Huolehdimme aineiston turvallisesta tallentamisesta ja hävittämisestä (Liite 3).

8 OPINNÄYTETYÖN AIKATAULU

Tutkimukseen tarvitaan tutkimuslupa Keusotelta. Olemme jo alustavasti puhuneet työelämäkumppanimme kanssa tutkimuksesta. Hän pitää tutkimuksemme aihetta tärkeänä ja on luvannut järjestää meille tilaisuuden tehdä sekä lomakekysely että ryhmähaastattelut esimerkiksi tiimipalaverin alussa. Pyrimme anomaan tutkimuslupaa viimeistään marraskuussa 2024. Tutkimuksen aineiston pyrimme keräämään kevään 2025 aikana. Raportin kirjoitamme vuoden 2025 aikana. Tutkimuksen tulokset esitämme raporttina syksyn 2025 aikana. Tutkimuksen tekemisestä aiheutuvista kustannuksista vastaamme itse.

LÄHTEET

- Araneva, M. (2018). Lastensuojelun perhehoito. Alma Insights.
- Bentovim, A. & Bingley Miller, L. (2001). Perhearviointiopas – Perheen voimavarojen, vahvuuksien ja vaikeuksien arviointimenetelmä. (Mieli, Suomen mielenterveys ry.)
- Eskola, J., Lätti, J., & Vastamäki, J. (2018). Teemahaastattelu: lyhyt selviytymisopas. Teoksessa Valli, R., & Aarnos, E. (2018). Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1, Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle (5., uudistettu painos.) (s. 27–51). PS-kustannus.
- Eskola, J., & Suoranta, J. (1999). Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Gummerrus.
- Hakala, J.T. (2024). Laadullisen tutkimuksen ABC: Menetelmäopas oppinäytteen tekijälle. Gaudeamus.
- Huhtinen, A-M., & Tuominen, J. (2020). Fenomenologia. Ihmisten kokemukset tutkimuksen kohteena. Teoksessa Puusa, A., & Juuti, P. (2020). Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. (s.297, 301). Gaudeamus.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2011). Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Gaudeamus.
- Isoherranen, K. (2008). Yhteistyön uusi haaste – moniammatillinen yhteistyö. Teoksessa Isoherranen, K., Rekola, L., & Nurminen, R. (2008). Enemmän yhdessä - moniammatillinen yhteistyö. (s. 32-33, 40-41). WSOY.
- Leppäkoski, T., Koivuluoma, M., Perälä, S., & Paavilainen, E. (2017). Moniammatillisen yhteistyön muutokset ja kehittämistarpeet lasten ja nuorten auttamisessa. Yhteiskuntapolitiikka 82(2) (s.200-202). https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135170/YP1702_Leppakoskiym.pdf?sequence=
- Keusote (i.a-a.). *Hyvinkää Kotirinne, Puistola*. Saatavilla 16.10.2024. <https://www.keusote.fi/palvelupaikat/hyvinkaan-kotirinteen-vastaanottokoti/Keusote> (i.a-b.). *Hyvinkää Kotirinne, Kuusela*. Saatavilla 16.10.2024.

- <https://www.keusote.fi/palvelupaikat/hyvinkaan-perhetukikeskus-kotirinne-kuntoutus-ja-arviointiyksikko/>
- Kuorelahti, M., Lappalainen, K., & Viitala, R. (2012). Sosioemotionaalinen kompetenssi ja osallisuuden kokemus. Teoksessa Jahnukainen, M. (toim.) (2012). Lasten erityishuolto ja –opetus Suomessa. (s. 277–278). Vastapaino.
- L417/2010. Lastensuojelulaki. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- L1287/2013. Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20131287#Pdm46111189399600>
- Latvala, J-M. (2012). Kodin ja koulun yhteistyön tehostaminen. NMI-bulletin, 2012, Vol. 22, No. 1 © Niilo Mäki -säätio. (s. 30).
- Olve, N-G., Roy, J., & Wetter, M. (1998). Balanced Scorecard – yrityksen strateginen ohjausmenetelmä. WSOY.
- OPH. (2016). Opetushallitus. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- OKM. (2024). Opetus- ja kulttuuriministeriö. Oppimisen tukea esi- ja perusopetuksessa vahvistetaan. <https://okm.fi/-/oppimisen-tukea-esi-ja-perusopetuksessa-vahvistetaan>
- Paavola, A., Honkavaara, P., Muuronen, K., Mäkinen, P., Tolonen, M., & Varsa, M. (2010). Ehkäisevän lastensuojelun kirjava todellisuus. Lastensuojelun Keskusliitto.
- Puusa, A. (2020). Haastattelutyypit ja niiden metodologiset ominaisuudet. Teoksessa Puusa, A., & Juuti, P. (2020). Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. (s.116). Gaudeamus.
- Puusa, A. (2020). Näkökulmia laadullisen aineiston analyysiin. Teoksessa Puusa, A., & Juuti, P. (2020). Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. (s.146, 148–149). Gaudeamus.
- Puusa, A., & Juuti, P. (2020). Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Gaudeamus.
- Pölkki, P. (2016). Ehkäisevä lastensuojelu ja varhainen tuki lapsiperheille. Teoksessa Törrönen, M., Hänninen, K., Lehto- Lundén, T.,

- Salovaara, P., Veistilä, M., Anttonen, A., & Jouttimäki, P. (2016). Vastavuoroinen sosiaalityö. (s. 262–263). Gaudeamus.
- Rinne, R. (toim.) (2006). Perhearviointiopas – Perheen voimavarojen, vahvuuksien ja vaikeuksien arviointimenetelmä. Suomen Mielenterveysseura r.y. Psykoterapiataitojen Instituutti.
- Ruusuvuori, J, Nikander, P., & Hyvärinen, M. (toim.) (2010). Haastattelun analyysi. Vastapaino.
- Räty, T. (2023). Lastensuojelulaki: käytäntö ja soveltaminen (5. uudistettu painos.). Edita Publishing Oy.
- Saariluoma, L., Eriksson, P., & Korhonen, P. (2021). Sijoitettujen lasten koulunkäynti ja vapaa-aika – kyselytutkimuksen tuloksia. (s. 11-12). THL. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/143157/TUTI2021_051_mus.pdf
- Silverman, D. (2002). Interpreting qualitative data. Methods for analysing talk, text and interaction. London: SAGE.
- STM. (2019). Sosiaali- ja terveysministeriö. Lastensuojelun laatusuositus. (s. 23-24). https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161862/STM_2019_8_J_Lastensuojelun_laatusuositus.pdf?sequence=4&isAllowed=y
- Stiftelsen Allmannä Barnhuset. (2021). Skolfams-manualen (7. Uudistettu painos.)
- Stiftelsen Allmannä Barnhuset. (2023). ”Jag vill klara skolan”, Skolfam- en arbetsmodell för att ge alla barn samma möjligheter att gå ut skolan med godkända betyg
- THL. (2023). Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Lastensuojelun käsikirja. https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/hoito-ja-kasvatus-sijaishuollossa/lapsen-oikeudet-sijaishuollossa#lapsen_sivistykselliset_oikeudet
- Tordörn, R. (2022). Skolfam 2022, En arbetsmodell som hjälper barn i familjehem att lyckas i skolan. Sammanställning av resultat- och kvalitetsenkäten för läsåret 2021/2022. Stiftelsen allmannä barnhuset.

- Tähtinen, J., Laakkonen, E., Broberg, M., & Tähtinen, R. (2020). Tilastollisen aineiston käsittelyn ja tulkinnan perusteita (2. uudistettu painos.). Turun yliopiston kasvatustieteiden laitos.
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-8091-8>
- Vehkalahti, K. (2014). Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Finn Lectura.
<http://hdl.handle.net/10138/305021>
- Vilka, H., & Mankki, V. (2024) Johdatus monimenetelmätutkimukseen. Jyväskylä: Santalahti-kustannus.
- Välivaara, C. (2018). Sisukas pärjää aina? – koulun ja lastensuojelun yhdyspinnoilla. Teoksessa Petrelius, P., & Eriksson, P. (toim.) (2018). Uudistuva lastensuojelu – kohti asiakkaiden ja ammattilaisten yhteistoimintaa. THL. Työpaperi.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137112/URN_ISBN_978-952-343-208-6.pdf
- Yleissopimus lapsen oikeuksista. 60/1991. Artikla 28. https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060/19910060_2#idm46111190512032

LIITE 1 Kyselylomake

1. Mikä on koulutusasteesi? Rastita sopiva.

korkeakoulu (amk/yliopisto) ____
 perustutkinto (ammattikoulu) ____
 joku muu, mikä? _____

2. Kuinka monta vuotta olet työskennellyt lastensuojelun laitoshoidossa?

3. Kuinka usein viikon aikana keskimäärin olet koulun kanssa yhteydessä sijoitettujen nuorten asioissa? Rastita sopivin.

en lainkaan ____
 1-3 krt ____
 4-7 krt ____
 Enemmän kuin 7 krt ____

4. Kenen koulun henkilökuntaan liittyvän henkilön kanssa olet tehnyt yhteistyötä? Rastita sopivat. Voit valita useamman.

luokanvalvoja / luokanopettaja ____
 rehtori ____
 kouluterveydenhoitaja ____
 koulupsykologi ____
 koulukuraattori ____
 kouluvalmentaja ____
 koulusihteeri ____
 joku muu, kuka? _____

5. Millä tavalla yhteydenpito kouluun toteutuu? Valitse sopivimmat. Voit valita useamman.

puhelin ____
 tekstiviesti/whatsapp ____
 Wilma ____
 palaveri, kenen kanssa? _____
 sähköposti ____
 joku muu, mikä? _____

LIITE 2 Ryhmähaastattelurunko

Teema 1: Millaista yhteistyötä tehdään?

- Onko työnantajalla olemassa jokin ohjeistus koulun kanssa tehtävään yhteistyöhön?
- Minkälaisissa asioissa olet koulun kanssa yhteyksissä?
- Mikä on kommunikointiväline (puhelu, viesti, wilma..)?
- Onko koulusta helppo saada oikea henkilö kiinni?
- Kenen kanssa olet tehnyt yhteistyötä?
- Koetko, että saat helposti yhteyden kouluun? Hoituuko asia/jääkö joku hoitamatta?
- Onko yhteistyötä riittävästi/liian vähän?
- Kumman aloitteesta (sinun vai koulun) yhteys otetaan? Onko vanhemmilla rooli yhteyden saamisessa?
- Mikä on sosiaalityöntekijän rooli yhteistyössä koulun kanssa?
- Tekeekö koulu yhteistyötä laitoksen vai vanhempien kanssa? Onko tässä selkeä toimintamalli?
- Onko eroa siinä, onko lapsi ylä- vai alakoulussa?
- Onko yhteistyön määrällä eroa verrattuna lapsen sijoituksen pituuteen?
- Onko sijoitetulla lapsella tukitoimia koulussa? Millaisia? Ovatko ne riittäviä?

Teema 2: Toimiva yhteistyö

- Kuvaile tilanteita, joissa yhteistyö on toiminut? Miksi se on toiminut?
- Mitä hyötyä mielestäsi on toimivasta yhteistyöstä? Lapsen kannalta?
- Mikä helpottaa yhteistyön tekemistä?
- Mikä viestintäkanava on mielestäsi toimivin yhteistyön toimivuuden kannalta? Onko sillä merkitystä?
- Onko toimivan yhteistyön kannalta merkitystä sillä, kenen kanssa yhteistyötä tekee? Opettaja, rehtori?

Teema 3: Kehitettävää yhteistyössä

- Kuvaile tilanteita, joissa yhteistyö on ollut haastavaa? Mikä teki siitä haastavan?

- Mikä vaikeuttaa yhteistyön tekemistä?
- Onko koulun toimintavoissa jotain sellaista, mikä on epäselvää?
- Mitä haittaa siitä on, jos yhteistyö koulun kanssa ei toimi?
- Onko sinulle tullut vastaan tilanteita, joissa laitoksen ja koulun näkökulmat oppilaan asiassa ovat eriävät? Kuinka tilanne on ratkennut?
- Koetko, että eri hallinnon alla oleminen tuo haasteita yhteistyöhön? Kuvaile millaisia?
- Jos saisit toivoa koululta jotain, mikä parantaisi yhteistyötä, mitä se olisi?

LIITE 3 Aineistonhallintasuunnitelma

1. Aineiston yleiskuvaus

Tässä tutkimuksessa keräämme aineistoa sekä määrällisiä että laadullisia tutkimusmenetelmiä hyödyntäen (kuvattu tarkemmin tutkimussuunnitelmassa).

Määrälliset: lomakekysely, jonka pohjalta saamme taustatiedot ja muokkaamme teemahaastattelun runkoa. Lomakekysely toteutetaan paperisena ja se on nimetön.

Laadulliset: lomakekyselyn avoimet vastaukset, joiden pohjalta muokkaamme ryhmähaastattelurunkoa. Ryhmähaastattelut toteutetaan teemahaastattelun rungon pohjalta. Haastattelut nauhoitetaan ja litteroidaan.

2. Miten aineiston yhtenäisyys ja laatu varmistetaan?

Määrällinen ja laadullinen aineisto: Aineisto koodataan huolella, jotta pystymme tämän pohjalta muokkaamaan teemahaastattelun runkoa. Haastatteluaineistot litteroidaan huolella ja tarkistetaan ennen anonymisointia. Tutkimuksessa tehdään anonymisointiohjeet, joiden mukaan litteroitu aineisto anonymisoidaan systemaattisesti samalla tavalla. Opinnäytetyön tekijät vastaavat aineiston hankinnasta, käsittelystä, analysoinnista ja raportoinnista. Aineistoa ei käsittele muut kuin opinnäytetyön tekijät.

3. Eettiset periaatteet ja lainsäädäntö

Tutkimukseen osallistuvia informoidaan tutkimuksen aineiston keruusta sekä heidän henkilötietojen ja aineiston käsittelystä suullisesti ja kirjallisesti. Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja siitä voi kieltäytyä missä vain vaiheessa tutkimusta. Kerättävistä aineistoista ei kerätä suoria henkilötietoja, ainoastaan taustatietoja raportointia varten. Taustatietojen perusteella ei voi tunnistaa yksittäistä vastaajaa.

4. Minne aineisto tallennetaan ja mihin se varmuuskopioidaan?

Tutkimuksen aineisto säilytetään koko tutkimuksen ajan huolellisesti ja tietoturvalisest. Kyselylomakkeet vastauksineen säilytetään lukitussa kaapissa, johon on pääsy vain tutkijoilla. Koonti lomakkeista tehdään ja säilytetään Diakin palvelimella, (.docx tai .xls). Ryhmähaastatteluiden nauhoitukset säilytetään Diakin palvelimella (.docx). Litteroitu ja anonymisoitu aineisto, kyselyn sekä haastattelun osalta tallennetaan OneDrive for Business (Diak) -palveluun, jossa niitä on mahdollista työstää yhdessä. Tiedostot varmuuskopioidaan myös Teamsiin. Tiedostoja ei lähetetä sähköpostitse, vaan jokainen tutkija huolehtii itse tekemänsä haastattelut / litteraatit Diakin palvelimille. Nauhoitteet hävitetään litteroinnin valmistuttua asianmukaisesti. Tutkimuksen valmistuttua myös haastattelu aineisto hävitetään asianmukaisesti.

Aineistonhallista vastaavat koko tutkimuksen ajan tutkimusta tekevät opiskelijat Riikka Ekman ja Mira Kiuru.

LIITE 4 Kirje ja suostumuslomake osallistujille

Arvoisa vastaanottaja,

Olemme sosionomi yamk -opiskelijoita Diakonia ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyömme yhteistyössä Keusoten kanssa. Opinnäytetyö toteutetaan Kotirinteen Puistolan sekä Kuuselan yksiköissä. Tutkimus toteutetaan lomakekyselynä sekä ryhmähaastatteluna. Tutkimuksemme tavoitteena on selvittää lastensuojeluyksikön työntekijöiden kokemuksia koulun kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Opinnäytetyön tavoitteena on kartoittaa lastensuojelun vastaanotto- ja arviointiyksikön ja arviointiyksikön ja koulun välisiä yhteistyötilanteita, toimivia käytäntöjä sekä kehittämisen kohteita.

Tutkimuksen tavoitteena on vastata seuraaviin kysymyksiin:

1. Millaista yhteistyötä lastensuojelun vastaanotto- ja arviointiyksikön sekä arviointiyksikön työntekijät tekevät koulun kanssa?
2. Millaiset tilanteet lastensuojelun vastaanotto- ja arviointiyksikön sekä arviointiyksikön työntekijät kokevat onnistuneiksi koulun kanssa tehtävässä yhteistyössä?
3. Millaiset tilanteet lastensuojelun vastaanotto- ja arviointiyksikön sekä arviointiyksikön työntekijät kokevat haastaviksi koulun kanssa tehtävässä yhteistyössä?

Tutkimuksen aluksi jokainen osallistuja saa täytettäväkseen kyselylomakkeen, mikä täytetään työajalla esimerkiksi tiimipalaverin alussa. Erillisenä päivänä suoritetaan ryhmähaastattelu, johon osallistuu samanaikaisesti koko tiimi. Ryhmähaastattelut toteutetaan työntekijöiden omassa yksikössä, työajalla ja ennalta sovittuna ajankohtana. Jokaisen työntekijän vastaus on tärkeä osa tutkimusta. Tutkimus on täysin vapaaehtoinen ja sen voi keskeyttää milloin tahansa. Tutkimuksen tulokset esitetään opinnäytetyössämme täysin anonymineinä, mutta raportissa voidaan käyttää haastateltavien suoria lainauksia. Tutkimusaineisto hävitetään aineiston käsittelyn jälkeen eikä sitä käytetä muualla. Tutkimus on tarkoitus saattaa loppuun 2025 vuoden aikana, jonka jälkeen se on luettavissa Theseus-palvelussa.

Parhain terveisin,

Riikka Ekman riikka.ekman@student.diak.fi

Mira Kiuru mira.kiuru@student.diak.fi

Suostumuslomake

Kyselylomakkeen ja haastattelun aihe: Lastensuojelulaitoksen työntekijöiden kokemuksia koulun kanssa tehtävästä yhteistyöstä

Suostun kyselylomakkeen täyttämiseen ja ryhmähaastatteluun. Minulle on selvitetty opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimuksen kulku. Tiedostan, että vastaan kyselylomakkeeseen ja haastatteluun huomioiden yksittäisen sijoitetun lapsen anonymiteetin. Olen tietoinen, mitä opinnäytetyöhön osallistuminen tarkoittaa, ja tiedän voivani jäädä milloin tahansa pois tutkimuksesta eikä minun tarvitse ilmoittaa syytä. Olen tietoinen, että haastattelutilanne nauhoitetaan ja äänitallenteet litteroidaan. Ymmärrän, että kyselylomakkeen tietoja ja haastattelussa sanomiani asioita käytetään anonyymisti osana tutkimusta. Minulle on tiedotettu, kuinka opinnäytetyön tekijät hallinnoivat ja käyttävät saamaansa aineistoa luottamuksellisuuden säilyttäen. Minulla on tutkimuksen missä tahansa vaiheessa mahdollisuus saada lisätietoa opinnäytetyön tekijöiltä.

Osallistuja: _____

Päivämäärä: _____

Allekirjoitus: _____

Kiitämme osallistumisestasi ja vastaamme mielellämme kysymyksiin.

Riikka Ekman riikka.ekman@student.diak.fi

Mira Kiuru mira.kiuru@student.diak.fi